

AAE-256-57 Seat No. _____

B. A. (Sem. V) Examination

October / November - 2016

Sanskrit : Paper-CC-510

1. कुमारसंभव सर्ग १ थी ५ - (निबंध-नियत छंद)
2. अमरुशतकम् । (१ थी ५०) - (अच संधि प्रकरणम् ।)
(Optional)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 70

1. कुमारसंभव सर्ग १ थी ५ - (निबंध-नियत छंद)

१	कुमारसंभवनी सर्ग संप्या निश्चित करो.	१४
	अथवा	
१	कुमारसंभवना योधा सर्गनु रसदर्शन करो.	१४
२	कुमारसंभवने आधारे कालिदासनी काव्यशैली यर्यो.	१४
	अथवा	
२	पार्वतीनु पात्रालेखन करो.	१४
३	गमे ते भे पर नोध लपो :	१४
	(१) पार्वतीनु तप.	
	(२) उपमा कालिदासस्य	
	(३) वसंततिलका छंदनु लक्षणा, बंधारणा उदाहरणा सहित समजावो.	
	(४) अनुष्टुप छंदनु लक्षणा, बंधारणा उदाहरणा सहित समजावो.	

૪ કોઈપણ એક પર નિબંધ લખો :

૧૪

(૧) સંસ્કૃત સ્તોત્ર સાહિત્ય.

(૨) સંસ્કૃત કાવ્ય સાહિત્યમાં ગુજરાતનું પ્રદાન.

૫ ગમે તે સાત પ્રશ્નોના બે-ત્રણ વાક્યોમાં ઉત્તર આપો :

૧૪

(૧) કુમારસંભવનું શીર્ષક ટૂંકમાં સમજાવો.

(૨) કુમારસંભવના ત્રીજા સર્ગનો વર્ણવિષય જણાવો.

(૩) કુમારસંભવનો સંદેશ જણાવો.

(૪) કુમારસંભવના પ્રથમ, બીજા, અને પાંચમાં સર્ગનું શીર્ષક જણાવો.

(૫) ભગવાન શંકરનો તપોભંગ કરવા કોણ-કોણ જાય છે ?

(૬) પાર્વતી પોતાના રૂપની શા માટે નિંદા કરે છે ?

(૭) છંદનું લક્ષણ આપી તેના પ્રકારો જણાવો.

(૮) મંદાકાન્તા છંદનાં અક્ષરો જણાવી તેની યતિ અને બંધારણ જણાવો.

(૯) શિખરિણી છંદનો શ્લોક લખો.

(૧૦) મંદાકાન્તા છંદનો શ્લોક લખો.

(૧૧) શિખરિણી છંદના અક્ષરો જણાવી તેની યતિ અને બંધારણ જણાવો.

(૧૨) કુમારસંભવમાં શંકરના પાત્રની વિશેષતા જણાવો.

2. अमरुशतकम् । (१ थी ५०) - (अच संधि प्रकरणम् ।)
(Optional)

सूचना : दरेक प्रश्नोना गुण सरभा छे.

१ नीचेनाभांथी कोईपुश या२ श्लोकोनो अनुवाद करो :

१४

(१) एकस्मिन् शयाने पराङ्मुखतया -

- वीतोत्तरं ताम्यतोः ।

अन्योन्यं हृदय स्थितेऽपि अनुनये -

- संरक्षतो गौरवम् ।

दंपत्योः शनकैः अपाङ्गवलनान् -

- मिश्रीभवत् चक्षुषोः ।

भग्नो मानकलिः सहास रभसं -

- व्यावृत्त कण्ठग्रहः ॥

(२) दृष्ट्वा एकासन संस्थिते प्रियतमे पश्चादुपेत्यादरात्

एकस्या नयने निमील्य विहित क्रीडानुबन्धत् छलः ।

ईषत्वक्रीतकंधरः सपुलकः प्रेमोल्लसन् मानसाम् ।

अन्तर्हास लसत् कपोलफलकां धूर्तोऽपरां चुम्बति ॥

- (३) भ्रूभङ्गे रचितेऽपि दृष्टिः अधिकं -
 - सोत्कण्ठमुद्दीक्षते ।
 रुद्धायामपि वाचि सस्मितं इदं -
 - दग्धाननं जायते ।
 कार्कश्यं गमितेऽपि चेतसि तनू -
 - रोमाञ्चमालम्बते ।
 दृष्टे निर्वहणं भविष्यति कथं -
 - मानस्य तस्मिञ्जने ॥

- (४) सा बाला वयमप्रगल्भमनसः.
 सा स्त्री, वयं कातराः ।
 सा पीनोन्नतिमत् पयोधर युगं धत्ते,
 स खेदा वयम् ।
 साक्रान्ता जघनस्थलेन गुरुणा,
 गन्तुं न शक्ता वयम् ।
 दोषैः अन्य जनाश्रयैः अपटवो,
 जाताः स्म इति अद्भूतम् ॥

- (५) संदष्टेऽधर पल्लवे सचकितं -
 - हस्ताग्रमाधुवनी ।
 मा मा मुञ्च शठेति कोपवचनैः -
 - आनर्तित भ्रूलता ।
 सीत्काराञ्चित् लोचना सरभसं -
 - चैः चुम्बिता मानिनी ।
 प्राप्तं तैः अमृतं श्रमाय मथितो -
 - मूढैः सुरैः सागरः ॥

(६) सुप्तोऽयं सखि, सुप्यतामिति -

- गताः सख्यः ततोऽनन्तरं ।

प्रेमावेशितया मया सरलया,

- न्यस्तं मुखं तन्मुखे ।

ज्ञातेऽलीक निमीलने नयनयोः -

- धूर्तस्य रोमाञ्चतो ।

लज्जासीन् मम तेन साथ्य -

- अपहृता तत्कालयोग्यैः क्रमैः ।

(७) कोपो यत्र भ्रुकुटि रचना निग्रहो यत्र मौनं ।

यत्रान्योन्य स्मितमनुनयो दृष्टिपातः प्रसादः ।

तस्य प्रेम्णाः तदिदमधुना वैशसं पश्य जातं ।

त्वं पादान्ते लुठति न च मे मन्युमोक्षः खलायाः ॥

(८) अङ्गानामतितानवं कुत इदं कस्मादकस्मादिदं ।

मुग्धे, पाण्डुकपोलमाननमिति प्राणेश्वरे पृच्छति ।

तनया सर्वमिदं स्वभावत इति व्याहृत्य पक्षान्तर ।

व्यापी बाष्पभरस्तया बलितया निःश्वस्य मुक्तोऽन्यतः ॥

२ मुक्तकनां लक्षणे जडावी अभरुशतकभृन् मुक्तक काव्य तरीके

१४

मूल्यांकन करो.

अथवा

- ૨ અમરુશતકમ્ને આધારે કવિ અમરુકની શૈલી વિશે નોંધ લખો. ૧૪.
- ૩ (અ) નીચેનામાંથી ગમે તે બે સૂત્રો સમજાવો : ૭
- (૧) અકઃ સવર્ણે દીર્ઘઃ ।
- (૨) ઇકોયણચિ ।
- (૩) એચોઽયવાયાવઃ ।
- (૪) વૃદ્ધિરેચિ ।
- (બ) નીચેનામાંથી ગમે તે બે રૂપસિદ્ધિ પ્રક્રિયા સમજાવો : ૭
- (૧) સુદ્ધ્યુપાસ્યઃ ।
- (૨) પ્રેજતે ।
- (૩) ઉપેન્દ્રઃ ।
- (૪) ઉપૈતિ ।
- ૪ નીચેનામાંથી ગમે તે બે વિશે ટૂંકનોંધ લખો : ૧૪
- (૧) અમરુ કવિનું જીવન.
- (૨) અમરુશતકમ્માં શૃંગારરસ.
- (૩) નાયક-નાયિકા પ્રકારો.
- (૪) મુગ્ધા-મધ્યા-પ્રૌઢા નાયિકા.
- ૫ નીચેનામાંથી ગમે તે સાત પ્રશ્નોના ઉત્તર આપો : ૧૪
- (૧) શંકરાચાર્યનો કોની સાથે શાસ્ત્રાર્થ થયો હતો ? તેની વિદુષી પત્નીનું નામ જણાવો.
- (૨) અમરુ કવિની દંતકથા કોની સાથે સંકળાયેલી છે ? કઈ રીતે ?

- (૩) પરદેશ જતા નાયકને નાયિકા કેવી રીતે અટકાવે છે ?
- (૪) નાયિકા પોતાના હૃદયને શો ઠપકો આપે છે ?
- (૫) પરદેશથી પાછા આવેલા નાયકનું નાયિકા કેવી રીતે સ્વાગત કરે છે ?
- (૬) અમરુશતકમ્નો સાહિત્ય પ્રકાર કયો છે ? જણાવો કેમ ?
- (૭) 'एङि पररूपम्' સૂત્રનો અર્થ આપો.
- (૮) ગુણસંજ્ઞા કરનારુ સૂત્ર જણાવો.
- (૯) ગુણસ્વરો કયા અને વૃદ્ધિસ્વરો કયા તે જણાવો.
- (૧૦) મૂળ સ્વરો જણાવો.
- (૧૧) સંધિના પ્રકારો કેટલા છે ? કયા-કયા ?
- (૧૨) જશ્ પ્રત્યાહારના વર્ણો જણાવો.